

سرمقاله

صدمین شماره مجله پژوهش فیزیک ایران

آقای دکتر وحید کریمی‌پور به عنوان مسئول اصلی مجله انتخاب شد و زحمات زیادی برای راه‌اندازی و تشکیل جلسات اولیه متحمل شد. در زمانی که اینترنت وجود نداشت قرار بود در این مجله چکیده مقالات فیزیک همکاران که در مجله‌های بین‌المللی منتشر می‌کردند را همراه با آدرس‌دهی کامل اعلام کند. این مجله با شمارگان بالاتر از هزار نسخه به شکل کاغذی اولین شماره را در سال ۱۳۷۴ منتشر کرد.

در آن زمان مجلات علمی با پیروی از مجله‌های اجتماعی-سیاسی که منتشر می‌شدند از عنوان هیات تحریریه استفاده می‌کردند. چون این نام مورد قبول گروه مؤسس مجله نبود از لفظ هیات ویراستاران استفاده می‌شد و عنوان ساختگی ویراستار مجری برای دکتر کریمی پور انتخاب شد. سال‌ها بعد که کمیسیون نشریات علمی در وزارت عتف تشکیل شد عناوین مناسب هیات دبیران و سردبیر پیشنهاد شد و جا افتاد. در سال ۱۳۷۶ برای کاستن مشکلات اجرایی انتشار مجله، دفتر مجله به دانشگاه صنعتی اصفهان انتقال یافت و از این تاریخ مجله با مشارکت انجمن فیزیک و دانشگاه صنعتی اصفهان به طور منظم منتشر شده است.

با گذشت زمان و شروع و توسعه دوره‌های دکتری فیزیک، آمار مقاله‌های دریافتی و منتشر شده بالا رفت [۳]. در سال ۱۳۷۹ تصمیم گرفته شد که مقالات انگلیسی نیز بررسی و منتشر شوند و در سال ۱۳۸۲ دوره مجله از نیمسال به فصلی تبدیل شد.

آیا موفق بوده‌ایم

در بحث‌های پیش از انتشار، آرزوهای مختلفی مطرح می‌شد؛ گفته شد که در غرب مقالات خوب به زبان روسی را به انگلیسی ترجمه و باز نشر می‌کردند، و ما نیز امیدواریم مقاله‌هایی منتشر کنیم که به زبان‌های دیگر ترجمه شوند! این

این شماره مجله، صدمین شماره منتشر شده مجله پژوهش فیزیک ایران است. به همین مناسبت فرصتی پیش آمد تا مرور کوتاهی بر اتفاقات مهم این رویداد داشته باشیم و تا جایی که حافظه یاری کند این دوره بیش از سی سال را بدون تعصب بررسی کنیم. کاستی‌ها را ببینیم و از خود پرسیم که آیا در این کار موفق بوده‌ایم؟ این یادآوری شاید چراغی شود برای آینده این مجله و مجله‌های دیگر.

تاریخچه

این مجله حاصل یکی از فعالیت‌های پرشمار انجمن فیزیک ایران [۱] است، این انجمن که شروع کارش از قبل از انقلاب و همزمان با تأسیس دانشگاه تهران است در حدود سال ۱۳۶۳ فعالیت مجدد خود را شروع کرد و یکی از نهادهای موثر در پیشرفت علمی و پژوهشی کشور شد. انجمن که نهادی خودجوش است به دلیل مدیریت مردم سالار آن با استقبال جامعه فیزیک ایران روبه‌رو شد. در زمان بی‌رونقی کارهای پژوهشی در سال ۱۳۷۲، با تشویق و قول حمایت مالی وزارت علوم تحقیقات و فناوری، انجمن فیزیک به فکر انتشار یک مجله پژوهشی افتاد [۲]. از عده‌ای که سابقه انتشاراتی داشتند دعوت شد تا با همفکری پاسخ‌سوالاتی چون: آیا در شرایط آن زمان نیازی به یک مجله پژوهشی هست؟ مقاله‌های چنین مجله‌ای بایستی به چه زبانی منتشر شوند؟ این مجله تا چه حد تخصصی باشد (در آن زمان مقاله‌های فیزیک تنها در معدود مجله‌های علوم منتشر می‌شدند) و...

در نهایت تصمیم گرفته شد که این مجله با دو شماره در سال و به زبان فارسی منتشر شود و در سال ۱۳۷۳ فراخوان ارسال مقاله از طرف انجمن منتشر شد.

سخن آخر

در پاسخ به این پرسش که برای مجلات علمی چه باید کرد، سلیقه نویسنده را در چند سطر زیر با خوانندگان به اشتراک می‌گذارم:

۱- ما در این مملکت تا دهه هفتاد کمبود مجله پژوهشی داشتیم ولی پس از آن دچار زیاده‌روی شدیم و در مواردی مجله‌هایی با کیفیت پایین منتشر کردیم.

۲- مجله علمی موفق در هر زمینه‌ای لازم است از حمایت اهالی آن رشته برخوردار باشد.

۳- بهتر است دست اندرکاران یک مجله از قبیل هیات دبیران و سردبیر و ... مقاله‌های اندکی به مجله خود ارسال کنند.

۴- در مجله و وبگاه آن از ذکر عناوینی چون هیات تحریریه، آقای، جناب آقای، پرفسور، دکتر و ... برای دست اندرکاران مجله و حتی نویسندگان مقالات اجتناب شود. پسندیده نیست که میزبانی برای معرفی خود به مهمانش عناوینی به نام خویش بیفزاید.

۵- هنگامی که در مقالات فارسی به منابع انگلیسی ارجاع می‌دهیم، بهتر است از روش ونکوور^۱ استفاده کنیم [۶]. به این ترتیب که مراجع را به ترتیبی که در متن ظاهر می‌شوند شماره‌گذاری کرده و در انتهای مشخصات مراجع آورده شود. زیرا نوشتن تعدادی نام لاتین به حروف فارسی در متن‌ها یا داخل پرانتز، نوشته را نامرتب و خوانایی آن را دشوار می‌کند.

سید محمد امینی

شهریور ۱۴۰۴

اتفاق به شکلی دیگر در دهه ۱۳۹۰ برای مقالات این مجله افتاد [۴]. به این ترتیب که چند شید با ترجمه کردن تعدادی از مقاله‌های مجله به انگلیسی و بازنشر آنها با نام خود و عده دیگر (خریداران احتمالی) در مجلات خوشنام بین‌المللی، دغدغه‌ای برای مجله به وجود آوردند. خوشبختانه این مقاله‌های سرقتی تا جایی که آگاهی یافتیم با کمک سردبیران آن نشریات حذف شدند. اما یک نکته برای ما مستور ماند، که چه تعداد از مقالات سرقتی را مجله‌های بین‌المللی نپذیرفتند؟ آیا هر مقاله‌ای که ترجمه کردند از نظر داوران آنها کیفیت انتشار را داشت؟

از زمانی که ارزیابی مجلات انجام شده است این مجله در بین مجله‌های ملی در جایگاه ممتاز است؛ این مجله افتخار دارد که اولین مجله در گروه وزارت عتف است که در وبگاه

Directory of Open Access Journal

پذیرفته شده و تاکنون ادامه دارد. از سال ۲۰۱۰ میلادی که این مجله در وبگاه اسکوپوس پذیرفته شده از طرف کمیسیون نشریات علمی وزارت عتف به عنوان مجله بین‌المللی قلمداد می‌شود.

برخلاف نوشته‌های بالا، موقعیت جهانی مجله چندان رضایت بخش نیست. با این‌که از دید ملی مجله ما یک مجله برتر است ولی در SJR تاکنون جایگاهی بهتر از Q4 به دست نیاورده است [۵] و برای بالا بردن جایگاهش نیاز به دریافت مقاله از نویسندگان بین‌المللی و ارجاع بیشتر به مقالات مجله هست که در شرایط فعلی سیاسی دست نیافتنی است. به نظر می‌رسد در شرایط کنونی یک مجله فارسی زبان پتانسیل اوج گیری به جایگاه علمی بالا در محافل جهانی را ندارد.

مراجع

1. https://www.psi.ir/pages_fa.asp
2. S Mohammad Amini, *Iran. J. Phys. Res.* **4**, 3 (2004) 227.
3. "آمار کلی مقالات مجله" <https://ijpr.iut.ac.ir/>
4. <https://ijpr.iut.ac.ir/news?newsCode=1>
5. <https://www.scimagojr.com/journalsearch.php?q=19700201519&tip=sid&exact=no>
6. "Vancouver referencing conventions" <https://library-guides.ucl.ac.uk/referencing-plagiarism/vancouver>